

Fem skriveopskrifter

Ulla Pia Ohrt

Cand.mag.
Adjunkt, Frederiksberg Gymnasium.

Hvis man ved skriveaktiviteter udelukker sætningsøvelser, der har til formål at indøve bestemte morfologiske og syntaktiske regler, må man nok konstatere, at skrivefærdighed er den aktivitet, der ofres mindst tid på i sprogundervisningen.

Årsagerne til dette er mange: Én af dem er, at middeleleven ikke på forhånd er særlig begejstret for det. Det er en aktivitet, der kræver mindst en halv times arbejde i ensomhed, hvorimod det er meget morsommere at kommunikere med hinanden mundtligt.

En anden årsag til, at skriveaktiviteter nedprioriteres i skolen, er, at intet kan give læreren en større følelse af at være tilovers som det at sidde og betragte eleverne, mens de skriver. Vi ved jo, hvor meget lærere er overbeviste om

deres egen uundværlighed. Derfor bliver aktiviteter af denne art ofte ført over i kategorien „hjemmearbejde“ med to konsekvenser til følge: 1) Det bliver mindre prestigefyldt, at skrive-tiden i klassen bruges til „vigtigere“ ting - og 2) eleven føler sig endnu mere isoleret og skynder sig at lave et forhastet, overfladisk og lidet værdifuldt stykke arbejde. Det er en ond cirkel, som ender med at overbevise alle om, at man bør skrive så lidt som muligt. Endnu en grund til, at arbejdet føles nytteløst og frustrerende, er det faktum, at elevernes opgaver jo er fulde af fejl. Det er bedre at bruge tiden på noget andet!

Trods dette vil jeg i denne artikel slå til lyd for det modsatte. Det at skrive kan være en erfaring, hvor det enkelte menneske kan opleve en følelse af for-

dybelse. En kreativ fase, en fase til at finde minder frem, til at give fantasien frit løb, til at gøre nye sproglige erfaringer, finde på nye strukturer, alt sammen med det formål at fortælle, informere eller glæde læseren.

Hvordan kan man få en lidet engageret klasse til at opleve en glæde ved at skrive? Det vil jeg i det følgende give et par eksempler på.

Seminar om skriveaktiviteter

På et internationalt seminar i Rom afholdt i foråret 1995 mødtes 80 sprog-lærere fra forskellige lande for at diskutere skriveaktiviteter inden for fri skriftlig udtryksfærdighed. Tre fjerdedele af lærerne arbejdede i Italien, de øvrige i Tyskland, Østrig, Schweiz, England, Danmark og Holland. Størstedelen underviste i italiensk, de andre underviste i tysk, engelsk, fransk eller spansk. Arbejdssproget var italiensk. Seminaret var en blanding af workshops og foredrag tilrettelagt på den måde, at deltagerne først selv oplevede eller overværede nogle undervisningssituationer og diskuterede principperne for forskellige fremgangsmåder, hvorefter det hele blev sat ind i en større ramme via foredrag.

De praktiske indslag på seminaret var formet som workshops. En af disse var struktureret på følgende måde: vi blev delt op i 8 grupper med 10 deltagere i hver. Hver gruppe fik forevist fem korte videooptagelser, som illustrerede forskellige skriftlige aktiviteter og forskellige måder at strukturere undervisning i fri skriftlig udtryksfærdighed på.

Hver fremgangsmåde havde til formål at fremme elevernes lyst til at skrive.

Vi fik udleveret et stykke papir, hvor titlen på hvert af de fem indslag var skrevet, og hvor vi skulle skrive indtryk og kommentarer. Efter hvert afsnit var der en kort debat, som blev styret af den ansvarlige for gruppen.

1. Fremgangsmåde: Brev til læreren

Niveau: efter 120 timers undervisning, men fremgangsmåden kan anvendes både før og senere i forløbet.

På filmen ser man læreren, der uddeler et brev til klassen skrevet af ham selv, hvori han opfordrer eleverne til at begynde en brevveksling med ham. I brevet præsenterer han sig selv og sine interesser. Eleverne læser brevet og opfordres til at hjælpe hinanden, hvis der er noget i brevet, de ikke forstår.

Efter denne fase skriver eleverne individuelt et svarbrev. Efterhånden som de bliver færdige, afleverer de brevet til læreren. Da alle har afleveret, beder læreren eleverne kommentere det arbejde, de lige har lavet: en elev erklærer, at hun har følt sig generet over at skulle skrive et brev til en person, som sad foran hende. En anden siger, at hun derimod foretrækker at skrive brevet på skolen, for her er hun mest koncentreret. Hjemme ville hun helt sikkert blive distraheret af andre ting. En tredje synes, at lærerens brev var lidt kedeligt. Læreren indrømmer, at han mest har været interesseret i at skrive et brev, der kunne forstås umiddelbart og uden for store vanskeligheder, og at

dette kan være årsagen til et lidt banalt indhold.

I diskussionen efter den første film kom der flere indvendinger fra seminarets deltagere. Den første var, at det var vigtigt at gøre brevet mere personligt og fremhæve skriverens personlighed for derved at give brevet en større grad af autenticitet. Vi fandt derfor frem til, 1) at det var bedre at udlevere brevet til eleverne i en lukket kuvert og 2) at gøre indholdet mere personligt. Den anden indvending, som kom ud af debatten, var, at man skulle undgå den indbyrdes hjælpefase blandt eleverne, efter at de har læst brevet, for derved at undgå at brevets „private“ indhold blev offentligt kendt.

De afsluttende kommentarer til fremgangsmåden som sådan var generelt meget positive, dels fordi eleverne blev kraftigt stimuleret til at skrive, dels fordi der utvivlsomt er store fordele ved i forvejen at kende eleverne.

2. Fremgangsmåde: Klasseavisen

Niveau: efter 320 timers undervisning.

Filmen viser en klasse, der er i færd med en fri mundtlig samtale. I dagene før har klassen arbejdet med forskellige italienske aviser og ugeblade, diskuteret opbygning og indhold og sammenlignet dem med publikationer fra deres eget land. Denne dag har de fået en ny opgave: De har fået at vide, at de er journalister, som har mistet deres arbejde, fordi deres avis er lukket p.g.a. økonomiske problemer. Men journalisterne lader sig ikke slå ud og beslutter

at starte en ny avis. De inddeles i to grupper, og læreren uddeler nogle eksempler på aviser lavet af andre grupper. Formålet med dette er, at journalisterne kan have et konkret udgangspunkt for deres egen avis, men det er især også for at give dem en udfordring: deres avis skal være bedre end de andres.

Eleverne studerer aviserne. Inden for hver gruppe meddeler hver enkelt „journalist“, hvad han specielt interesserer sig for, og hvilket emne han har lyst til at skrive om. En af journalisterne får til opgave at samle gruppens færdige resultat og paginere det, hvorefter alle begynder at skrive om deres eget emne. Efter skrivefasen følger en lang redigeringsfase mellem journalisterne. Det første udkast af avisen „udkom“ efter ca. 7 timers arbejde.

Kommentarer efter filmen: Det at præsentere nogle eksempler på aviser produceret af andre klasser kan på den ene side være en stimulans for eleverne, men kan på den anden side også begrænse deres fantasi. Men dette at skulle nå frem til et produkt stimulerer eleverne utrolig meget. Det er derfor vigtigt, at man på forholdsvis kort tid når frem til en „første udgave“, som man kan arbejde videre med i det følgende.

3. Fremgangsmåde: Rapport fra byrådsmøde

Niveau: efter 240 timers undervisning.

På filmen ser man en klasse, der er i gang med en fri mundtlig samtale. Ele-

verne skal forestille sig, at de er borgere i byen *STRAVAGANDIA*. Byen er en liberal og demokratisk by, hvor man i øjeblikket diskuterer nogle regler for deltagelse i byens politiske liv. Et af forslagene lyder: „*Halvdelen af pladserne i bystyret skal ved lov reserveres til kvinderne*“. Ud over at være borgere i byen er eleverne også udvalgt til at repræsentere andre personers meninger om dette forslag. „Borgerne“ skal derfor ikke kun give udtryk for deres mening, men de skal også forsvare deres synspunkter og argumentere for disse.

Klassen deles i to grupper, og diskussionen går i gang, idet hver delegeret giver udtryk for sin egen mening om forslaget. Aktiviteten varer 30 minutter. Derefter afbryder læreren og fortæller, at ved det næste møde vil der være andre delegerede, der skal overtage deres plads. Deres opgave er derfor nu at skrive alle deres meninger og argumenter for deres synspunkter ned, så den næste delegerede kan få en nyttig dokumentation. Aktiviteten varer 30 minutter.

Bemærkninger: Vi bemærkede, hvordan eleverne med den største naturlighed gik fra den mundtlige fase over til den skriftlige. Dette skyldes højst sandsynligt, at eleverne følte sig afslappede, fordi de var klar over, at de havde meget på hjerte. Et andet punkt, det var vigtigt at understrege, var valget af emne, der skulle diskuteres. Det blev præciseret, at emnet skulle være kontroversielt og egnet til sammensætningen af klassen. Derfor er det meget vigtigt, at læreren på forhånd har et godt kendskab til elevernes interesser. Til

sidst diskuterede vi muligheden af at lave en sådan fri skriftlig produktion efter en læsning af en autentisk tekst eller efter en lytte / forstå øvelse. Begge muligheder blev anset for at være velegnede dog med den ene indvending, at eleverne efter at have læst en tekst kunne føle sig fristede til at vende tilbage til teksten for at få informationer.

4. Fremgangsmåde: Dagbog

Niveau: efter 200 timers undervisning.

På filmen fortæller læreren, at hun har fået foræret en kopi af en personlig dagbog, som har tilhørt en venindesoldemor. Hun mener, at hendes elever måske kunne være nysgerrige efter at læse nogle af de tanker, som en frøken for 100 år siden kunne have. Hun uddeler derfor nogle uddrag af dagbogen til eleverne og giver dem 5 minutter til at læse dem. Derefter følger en kort samtale mellem læreren og klassen, hvor nogle erklærer, at de allerede selv skriver dagbog, og læreren fortæller, at hun har følt sig så inspireret af læsningen, at hun selv er begyndt at skrive dagbog. Hun har desuden købt nogle hæfter til eleverne, som hun uddeler, og hun opfordrer dem nu til at begynde deres egen personlige dagbog på italiensk. Hun fortæller dem, at de har ca. 20-25 minutter til at skrive i, og at de i den tid kan spørge læreren til råds sprogligt om hvad som helst. De får også at vide, at ingen - heller ikke læreren - skal læse deres personlige dagbog bagefter. Eleverne begynder begejstrede at skrive.

Kommentarer efter filmen: Det første,

der blev bemærket i den efterfølgende diskussion, var, at input var ganske originalt og uimodståeligt. Udgangspunktet såvel som fremgangsmåden havde i den grad medført, at alle havde lyst til at gå i gang med at skrive. Udgangspunktet skal derfor vække elevernes nysgerrighed og interesse, og det er også her vigtigt, at man har et godt kendskab til elevernes smag og interesser.

En anden overvejelse, som også var med til at understrege det positive indtryk ved aktiviteten, var den ro, som eleverne gav udtryk for i bevidstheden om, at ingen skulle læse deres dagbog. Det, at der ikke var nogen modtager, adskiller skarpt denne aktivitetstype fra „brevet til læreren“, hvor det, at modtageren var til stede i klassen, ikke kan undgå at have en hæmmende virkning. Til sidst blev det fremhævet, at netop denne aktivitet har en høj grad af autenticitet, som vanskeligt findes i de andre aktiviteter.

5. Fremgangsmåde: Brevveksling

Niveau: efter 250 timers undervisning.

På filmen forklarer læreren, at der er en gruppe italiensk-studerende i Tyskland, som gerne vil korrespondere med andre italienskstuderende i et andet land. Læreren har modtaget en liste med navnene på eleverne i Tyskland. Hun forklarer, at brevene vil blive sendt via telefax for at spare tid. Det er meningen, at eleverne skal lave denne aktivitet en gang om ugen i ca. 30 minutter, ialt ca. 20 timer. Læreren uddeleger navnene tilfældigt til sine elever, og

alle begynder at skrive. Efter 30 minutter afleverer de deres breve.

Anden del af filmen viser samme lærer, der tre dage senere afleverer svarbrevene, som er blevet sendt via fax. En elev, der var fraværende den foregående gang, modtager ikke noget. Læreren opfordrer nu eleverne til at svare på det brev, de har modtaget. Eleven, der var fraværende, får et navn og begynder sin korrespondance. Klassen er glad for at have fået svar så hurtigt på deres breve, men de brokker sig over at skulle skrive et nyt brev. Her slutter filmen.

Kommentarer fra deltagerne i seminaret: Det almindelige indtryk af fremgangsmåden var, at ideen var god, men der var noget, der ikke fungerede. Starten var god og effektiv. Eleverne begyndte energisk at skrive. Også det at få svar så hurtigt var et positivt moment, men så begyndte problemerne. Måske var det at skulle skrive et brev til den samme person i løbet af 4 dage en fejl. Det første, man derfor skal huske på, er, at man nok skal udvide tidsrammen.

En af deltagerne på seminaret var italiensklæreren fra kurset i Tyskland. Hendes tilstedeværelse gjorde, at vi kunne få et komplet billede af den gennemførte aktivitet. Hun fortalte, at aktiviteten, med få undtagelser ikke havde været nogen succes hos hendes elever. Det havde hun imidlertid oplevet ved en anden lejlighed, hvor hun havde bedt eleverne skrive et brev til en fiktiv person, som skulle komme på besøg i deres hjemby, og som de skulle

invitere hjem og fortælle om alt det, man kunne lave sammen. Ud fra disse oplysninger blev der draget følgende konklusioner: Måske er det nødvendigt med et strammere input og mere præcise oplysninger om, hvorfor man skal skrive sammen. Det er muligt, at læreren er nødt til at gribe ind i valget af „penneven“ for at undgå en brevveksling, der bringer parterne i forlegenhed, fordi de pågældende ikke føler nogen større interesse for hinanden. Det blev også bemærket, at det var bedst, hvis de skrivende ikke havde samme modersmål.

Egne erfaringer: Jeg har selv ladet mine elever korrespondere med italienske jævnaldrende i forbindelse med en udvekslingsrejse til Bologna. Formålet var, at de skulle lære hinanden lidt at kende, inden mine elever skulle ned og bo hos hver sin italienske familie i en uge. I stedet for blot at uddele navnene på de italienske elever tilfældigt havde jeg bedt de italienske elever præsentere sig og skrive lidt om deres interesser i et brev, som blev sendt til os via telefax.

Da jeg havde modtaget præsentationerne, læste jeg dem igennem og samlede de vigtigste informationer om deres interesser, hvorefter jeg uddelte dem efter bedste evne til elever med lignende interesser.

Ulempen ved denne måde er selvfølgelig, at læreren læser elevernes breve, men i betragtning af at det er et introduktionsbrev med et generelt indhold, og hvor det efterfølgende formål er at finde to personer, der vil kunne kommunikere sammen, er indgrebet forhåbentlig tilforladeligt.

Seminaret i Rom var brillant tilrettelagt. Det viste, hvordan man med relativt få midler kunne skabe et relevant og motiverende kommunikativt behov hos eleverne, og det var en fin kombination af undervisningsdifferentiering og kollektivt arbejde. Det gav deltagerne mulighed for at overvære andres undervisning via videooptagelser og efterfølgende diskussion, og vi fik lejlighed til at diskutere teorien bag de foreslåede fremgangsmåder med kolleger fra andre lande og på andre undervisningsinstitutioner end vores egen.

Det, jeg først og fremmest har fået ud af seminaret, er, at det input, man giver, er utrolig vigtigt, og at der skal et grundigt forarbejde til for at inspirere og stimulere eleverne til en frugtbar og udbytterig arbejdsfase. Er disse forudsætninger til stede, har man skabt et godt udgangspunkt for en god arbejdsatmosfære - også for det skriftlige arbejde.